

IRODALOM.

A magyar királyi Földtani Intézet Évi Jelentése 1905-ről.

(Egy táblával.)

Magyarul megjelent 1906-ban, németül 1907-ben.

1. BÖCKH JÁNOS: *Igazgatósági jelentés.* 5—31. old.

Ennek a jelentésnek értelmében a részletes hegyvidéki geológiai felvételek 2573·52 km²-el, a bányageológiai felvételek 391·89 km²-el, az agrogeológiai felvételek pedig 2320·88 km²-el haladtak előre az 1905-ik évben. Ezenkívül a megkezdett tőzeg- és lúp kutatási munkálatok 16669·15 km²-nyi területen lettek foganatosítva.

2. DR. POSEWITZ TIVADAR: *Alsóvereczke vidéke Beregmegyében.* 32—38. old.

A felvett terület stratigraphiai viszonyai egyszerűek; legidősebb tagját fekete agyagpalákkal és szürke márgapalákkal váltakozó finom csillámos, néha calciteres és hieroglifás eocenpalák teszik. Laturka községtől K-re helytálló menilitek vannak. Az alsó-oligocen palák fedője a felső-oligocen magurahomokkő.

A felvételi időszak második felében bejárt terület képződményei az előző évi felvételek alkalmával kimutatott rétegek Ny-i és DNy-i folytatását teszik. Legidősebb tagja e képződményeknek a karbonidőszaki agyagpala. Legnagyobb mennyiségben szerepelnek a felvett területen a werfeni palák, a melyek quarcos conglomeratumokkal és breccsiákkal váltakoznak. Fedőjük a triasmészkö. Ezek fölött találjuk az eocen homokköveket és conglomerátumokat, melyek többnyire csak e szigetelt kis rögökben fordulnak elő s nagyobb tömegben csak a Zajárpataktól Ny-ra vannak meg. A képződmények sorát az alluvialis kavics zárja be.

3. DR. BÖCKH HUGÓ: *Adatok a szepes-gömöri Érczhegység lerakódásainak taglalásához.* 39—45. old.

A szepes-gömöri Erchegység központi tömegének Ny-i részét gránitok és kontaktjaik, főleg pedig sötétszinű, helyenként graphitos, másutt phyllit-szerű, antimonit-, vaspát- és kovandelőfordulásokat tartalmazó palák alkotják. Ezek a kőzetek a telérek mentén a legkülönbözőbb elváltozásokat mutatják. Kőületmentesek, csak Dobsináról kerültek ki belőlük kőületek, melyeket

FRECH alsó-karbennak talált. Quarcos porphyrok járnak át, melyeknek kitörése valószínűleg a középső karbon gyűrődési periodusába esik. Előfordulnak helyenként sötétszínű bitumenes — néha crinoideás — meszek is, a melyek tetemes átalakulásokat szenvedtek: magnezitté, ankeritté, vaspáttá alakultak. Ezekre a meszekre települnek a felső-karbon és permidőszakoknak homokkövekből, vörös és lila palákból, conglomerátumokból és breccziákból álló rétegsorozata, melyeknek egy É-i és egy D-i vonulata van. Helyenként széntelepeket is tartalmaz a felső-karbon növények gyűjthetők beöle. A hegység É-i és D-i peremén összefüggő, de vetődésektől erősen zavart triasvonulat van a Dernő és Lucskánál kis liasfolt is észlelhető. Igló és Rozsnyó mellett a diluviumban kitöltött tómedrek vannak.

A hegység vetődései a csapással egyközösen haladnak 3—6^h irányban. Ezek mentén törtek ki dioritok, gabbró- és diabas-szerű kőzetek, valamint helyenként vasérc is képződött. A vetődések liasutániak. Ezekkel párhuzamos a szomolnoki kovandtelérvonulat és az ezt kísérő dioritvonulat is.

4. Dr. SZONTAGH TAMÁS: *Rossia, Lázur, Szohodol és Kebedi biharvármegyei község határának geológiai viszonyairól.* 46—53. old.

A bejárt terület a központi Biharhegység ÉNy-i kezdete. A hegység fekvője a csillámpala, mely fölött permidőszaki képződmények vannak. Ezenkívül kimutathatók még a trias, jura, kréta és harmadidőszakbeli képződmények. A diluvium vastag kavicsos agyag alakjában van jelen. Eruptívus kőzetei mikrogránit, liparit és mikrogránitosliparit.

5. Dr. PAPP KÁROLY: *Geológiai jegyzetek a Fehér-Körös völgyéből.* 54—62. old.

A felvett terület a Fehér-Körös két partján terül el Brád, Körösbánya és Alvaca környékén. Legidősebb képződménye a melaphyr és tufája, mely főleg Ribice, Váka és Zsunk vidékén van meg. Helyenként quarcoporphyr tör át, melynek kitörési ideje a jurába, míg a melaphyré valószínűleg a triasba esik. E tufák fölött következik a szirtes mészkő, közelebről meg nem határozható spongia és korallmaradványokkal. A krétakor üledékei a cebei Baltókától D-re húzódó egyik árokban vannak meg s a belőlük kikerült Orbitolina lenticularis Blb. és stromatopora alapján k.-kréta a'só részébe tartoznak. Idetartoznak a szirtes meszekre települő kárpáti homokkövek is, melyek fölött vörös színű kavicsos agyag és conglomerátum következik, a mit alsó-mediterránba lehet helyezni. Utóbbi képződmény teszi a fehérekörösvölgyi barnaszéntelep fekvőjét, míg a fedőt az andezittufa alkotja. Az tehát kétségtelen — mint a jelentés írja, — hogy a széntelep — tekintetbe véve a hasonló településű ribicei kövületes rétegeket is (a honnan már máig is több kövületet ismerünk, mint a mennyit a jelentés Hauer—Stache nyomán felemlít) — felső mediterránkorszakú, de nem «kétségtelen», legfeljebb csak valószínűleg tartozik a felső-mediterrán alsó emeletébe! Azt meg egyál-

talában nem értjük, miért használja a jelentés a k.-miocén kifejezést akkor, midőn a széntelepek korát szorosabban megállapítani akarja, holott előzőleg már sokkal közelebbről körülírta azt a «felső-mediterran alsó szintje» kifejezésével! A barnaszéntelepek fedőjét az andezittufák és breccciák teszik, melyeknek kitörése a felső-mediterran és szármát emeletek határára esik, a mikor a Karács amphibolosandezittömege is keletkezett. A szármátiban a terület szárazföld volt s csak postvulkáni hatások voltak rajta, a melyek az érc-teléreket is eredményezték, másrészt pedig végső nyomukat a diluviumban a cebei kőfejtő mögött kb. 30 m vastagságban lerakott mésztufa mutatja.

A jelentés további része foglalkozik a Brád—Kőrösbánya között ÉNy—DK csapásban huzódó széntelepekkel, a melyek egy felső 1 m vastag és egy alsó 4 m vastagságú telepből állanak. A szén fűtőképessége 4100—4385 kalória között ingadozik. A szénkutatások során földi gázokhoz is jutottak. Végül még a karács—cebei aranybányák rövid leírása zárja be a jelentést.

6. Dr. PÁLFY MÓR: *Az erdélyrészi Érczhegység középső részének geológiai viszonyai.* 63—67. old.

A Csetráshegységtől K-re eső terület legrégebb képződménye az augitosporphyrittufa, mely az Ompolyvölgy bal lejtőjétől — a mediterranmedencével megszakítva — a Balsaipatak és boicai medence közötti vízválasztóig terjed. Több ponton töri át a quareporphyr és a porkurai völgyben uralitosodott diabas. Az augitosporphyrittufán egyes elkülönült rögök alakjában találjuk a tithonkorú szirtes mészkövet és egy helyütt Kuréty vidékén egy kis alsókrétafoltot. Megvannak a felső-kréta képződményei is homokkövek és palák alakjában. A mediterran képződmények a Za'atna—Ompolypreszáka közti medencét, továbbá a boicai és almási medencéket töltik ki. Az alsó-mediterrant vörös kavicsos agyag képviseli, a felső-mediterrant pedig kőületnélküli agyagpalák. A felső-mediterran végén meginduló tektonikai mozgásokkal kapcsolatban törtek ki a liparitok és piroxenes-amphibolosandesitek.

7. T. ROTH LAJOS: *Az erdélyrészi Érczhegység K-i része Poklos, Borberek, Karna környékén és a csatlakozó Maros balparti dombvidék.* 68—69. old.

A Maros két oldalán elterülő hegység-rész üledékei a turonlerakodásokkal kezdődnek, a melyeket senonrétegek fednek Gyulafehérvártól Ny-ra. A senon alsó részében márgapalával teleptelerszerűen váltakozó dacitot és ennek tufáját találjuk. A senonra települnek concordánsan a felső-oligocen, mediterran és az alsó-pannonemelet képződményei.

8. HALAVÁTS GYULA: *Szászsebes környékének földtani alkotása.* 70—83. old.

A Szebenmegye és Alsó-Fehérmegye határán felvett terület D-i részén levő magas hegység-eket a kristályos palák középső csoportja formálja, melyek

között egy helyütt Sugágtól D-re a Sebespatak völgyében serpentint is találunk. Ugyancsak Sugágtól DK-re a Bisetrapatak völgyében egy DK—ÉNy-i irányú quarcos porphyr-dyke van. A kristályos palákra senon és turon-korba helyezett, kövületeket is tartalmazó palák és homokkövek támaszkodnak, a melyeknek alsó részében sok bemosott fatörzs, helyenként pedig kisebb szénlencsék is vannak. Ezek a krétarétegek településükben erősen zavartak, erősen gyűrődöttek és vetődöttek. Ugyancsak zavart településű, ÉKÉ—DNyD-i irányú repedés mentén elvetődött a Szászsebes környékén fellépő nagy vastagságú vörös kavics, a melyben helyenként homokos, agyagos rétegek vannak. Ez a vörös kavics az egész erdélyi Érc-hegységben általánosan el van terjedve, ennek dacára keletkezési idejére nézve teljes bizonytalanság uralkodik. T. ROTH LAJOS felső-oligocennak tartja a belőle gyűjtött helix és limnæus-fajok alapján. Ezek a kövületek azonban aquitan jellegűek s így alsó-mediterranba tartoznának. NOPCSA a belőlük kikerült csonttöredékeket dinosaurusokra vonatkoztatva, a kavicsokat felső-krétába (daniai emelet) helyezi. A palaeogeographiai viszonyokat szem előtt tartva valószínű, hogy az alsó-mediterran-kor elején keletkeztek. A vörös kavicsra discordansan települnek a mediterran üledékek egyes elszigetelt foltjai. Fehéres-sárgás homokrétegek, agyagok, a melyekben foraminiferák találhatóak. A Sós-völgy bal lejtőjén és Kútfalva községben a mediterran üledékek fedőjét jól rétegzett vasas concretiókat és congeriákat, melanopsisokat bezáró sárga agyagok képezik, melyek a pannoniai korba tartoznak. A diluviumhoz tartoznak a mai ártér fölött jóval magasabban fekvő kavics-terraszok a Sebespatak és Székáspatak bal partján.

9. Dr. SCHAFARZIK FERENC: *A krassószörényi Pojána-Ruszka-hegység DNy-i részének geológiai viszonyai.* 84—95. old.

A bejárt terület geológiai alkotásában résztvevő kristályos palák egy főleg csillámos kőzetekből álló- és egy phyllitesoport alakjában előforduló KÉK-i irányú vonulatot formálnak. A vonulat DK-i részén muskovitos- és biotitosmuskovitos-gneiszek vannak, míg ezektől ÉNy-ra már a phyllitek észlelhetők, melyeken mindenütt granodiorit és porphyrittelérek és tömzsök törnek át. A phyllitek közé van betelepülve Ruszka-csán egy hatalmas márványtelep, mely iparilag igen jól értékesíthető, továbbá sideritlep, melynek fejtése most szünetel. A ruszka-csáni völgy felső szakaszán két izolált ponton dolomitomész-kő van a phyllit közé begyűrve. A phyllitek DK felé a felső-krétakorú képződmények alá merülnek. Ezek a képződmények egy alsó, mészkövekből álló, középső homokkőből és felső porphyrittufából álló csoportba oszthatók. Az alsó mészkövek sötétszínűek, erősen bitumenesek; kövületek közül helyenként rossz megtartású korallok találhatóak benne, a melyek a turonra vallanak. A homokkő és márga a mészkővel szemben sokkal nagyobb kiterjedésű. Sok eruptívus dyke és tömzs tör át s helyenként contactásványok is vannak benne. Az eruptívus kőzetek lakkolitos kifejlődésű granodioritok és telérszerű porphyritok, a melyek a márgákat helyenként márványnya alakították, leginkább azonban kovásodás és gránátkristályok kiválásában mutatkoznak contactjaik. A ki-

törés kora felső-krétába tehető. Az obrézsai Plesa mare hegyen az eruptivus közzel kapcsolatban limnoquarcitok is vannak. Contact ércelőfordulás gyanánt találunk galenitet, sphaleritet, azuritot, malachitot és pyritet, mindmennyit csak kis mennyiségben. A terület DNy-i szélén kisebb foszlányokban megvan a neogen mindhárom emelete. A mediterrán Pescere és Macsova község között, lajtamész faciesében; a szármáti Tinkova határában, míg a pannon Tinkovától kezdődőleg kékes agyag képében kíséri a Temesvölgy partjait. Mind a három emelet felismerhető jellemző kövületek alapján. A diluviumot képviselik a Temes völgyét kísérő kavicsterraszok, a melyek a Bisztravölgy terraszaival összefüggenek. A diluviumhoz tartozik még a hegység belsőjében az istvánhegyi mésztufafolt.

10. DR. KADIĆ OTTOKÁR: *A Fekete-Kőrös völgyének geológiai viszonyai Vaskoh és Belényes között.* 96—104. old.

A perm homokkő és malmkorú mészkő csekély mértékben járulnak hozzá a terület felépítéséhez. Nagyobb szerepük van a pannoniai emeletbe tartozó rétegeknek, a melyek a szudricsi medencének legnagyobb részét kitöltik. Kocsuba község határában igen gazdag fauna került ki belőlük, a melynek alapján az alsó-pannoniai emeletbe tartoznak. A pannoniai rétegeket vastag kavicstakaró födi, a melynek keletkezési kora valószínűleg levantei. A képződmények sorát diluviális babércecs agyag és alluviális ártéri üledék zárja be.

11. ROZLOZNIK PÁL: *Adatok a Nagybihar környékének geológiájához.* 104—122. old.

A Bihar déli részén Rézbánya, Felsővidra és Kristyór községek között felvett terület főtömege metamorph és palaeozoos kőzet. A magasabb gerinceket gneisz formálja, mely két egymástól elkülönített helyen van meg: nyugaton a Nagybihar közvetlen környékén és keleten a Dragita és jarbarcai patakok alsó szakaszáig terjedő területen. A gneiszok eruptivus kőzetei gyanánt tekinthetők az amphibolitok. Az idősebb palaeozoikum képviselőjéül a phyllites zöldpalák vehetők (devon), a melyek táblás hegyeket alkotnak. Rézbányától és Pojanától K-re, valamint a Galbina és Stanisorától K-re karbonkorúnak vett homokkővek, conglomerátumok és márgás palák vannak, a melyek igen változatos petrographiai kifejlődésűek és sok helyütt metamorphizáltak. A palaeozoikumnak biztosan felismerhető tagját a permidőszaki vörös palák és conglomerátumok teszik. A mesozoos képződmények mészkövek alakjában három helyen vannak kiképződve: az első Felsőgirdateleptől É-ra a Girda-szaka-patak baloldalán vöröses-szürkés triasidőszaki, a másik Rézbányától É-ra világos sárgászöldes és fehér lias és a harmadik Pregnától É-ra, contacthatásoktól szemcséssé alakított malmmészkő. Utóbbiban találhatóak Rézbányán az érccek, melyek azonban már ki vannak aknázva. Ezeken a mészköveken kívül

még kövületes márgákkal váltakozó felső-krétakorú homokkövek vannak a Kis-Aranyostól D-re.

A palaeovulkanikus kitörési kőzetek közül uralitos diabas és quarcos porphyr, a neovulkanikusok közül a granodiorit és granodiorit-porphyr, quarcos-biotitos-augitos diorit, diabas, olivines dolerit, dacitok és liparitok szerepelnek.

12. Dr. SZÁDECZKY GYULA: *Jelentés a Biharhegység középső részében 1905. évben végzett földtani felvételemről.* 123—144. old.

Három különböző vidék reambulálásának eredményéről számol be szerző, a melyeket 1889—90. években dr. PRIMICS GYÖRGY már felvett. Ezek: a Melegsámos ferrásvidéke, a petroszi Galbina környéke és Biharfüred vidéke. Ezenkívül a Batrina D-i és Ny-i szegélyén eszközölt felvételekről emlékezik meg. Utóbbi területen a permidőszaki homokkövekre barna mészkőrétegekkel váltakozó triasdolomitok települnek. A magaslatokat korallban dús tithon-szirtek foglalják el s ezeknek alján liaskorú mészkőrétegek vannak.

13. REGULY JENŐ: *A szepes-gömöri Érczhegység Nagyveszverés és Krasznahorkaváralja közötti szakaszának geológiai viszonyai.* 145—155. old.

A hegység felépítésében résztvesznek az üledékes kőzetek sorából karbon, perm, trias, pliocen és diluviális üledékek, főleg agyagpalák, homokkövek, quarcitok, mészkövek s a fiatalabbak homokok és agyagok alakjában. Az eruptívus kőzetek közül porphyroid, serpentín és gránitporphyr.

A felsorolt összes kőzetek érc tartalmúak. Leggazdagabb azonban telérekben a porphyroid, a melyben a csucsomi, Majoros- és Ramzsás völgyeken át ÉK irányban vonuló antimontelér van, továbbá a permidőszaki quarcitpalák, a melyekben vaskóbányák vannak.

14. ACKER VIKTOR: *Csetnek és Pelsücz vidékének geológiai viszonyai.* 156—167. old.

Gecelfalvától és Restértől Ny-ra, valamint Páskaházától Ny-ra, a Stremino és Siroka nevű hegyek közötti területen ó-palaeozoikumba tartozó különböző típusú quarephyllitek vannak. Ezenkívül szerepelnek még karbon, perm és triasidőszaki kőzetek, valamint fiatal harmadidőszaki lerakódások.

Az eruptívus kőzetek közül Csetnektől K-re a pelsüci Nagyhegy É-i lábánál glaukophanittá metamorphizált diabassal találkozunk, míg a porphyroidok csak kis területre szorítkoznak. A terület, valamint az egész szepes-gömöri Érczhegység vasércterületére jellemző, hogy nincsenek határozott mellék-kőzethez kötve, hanem csak egy nyugatról keletre haladó repedési rendszerhez.

15. TREITZ PÉTER: *Jelentés az 1905. évben végzett agrogeológiai felvételekről.* 168—173. old.

A felvett területet a Tisza majdnem egyenlő két részre osztja. A Tisza mindkét partján lösz van, a mely azonban a két parton eltérő kifejlődésű. A bal parton ugyanis dünehomokra települt típusos lösz van, míg a jobb parton finomabb anyagú, tömöttebb és hiányzik alóla a homok. A balparti lösz alatti dünehomok durvaszemű, víz és szél együttes működésére mutat. A bejárt terület ÉNy-i harmadát futóhomok borítja. Apró, legömbölyített szemű vasoxidbevonatos homok, mely a jelek szerint ÉNy felől halad DK-re. A futóhomok a bal parton hiányzik. A mélyedéseket réti agyag tölti ki. Nagy kiterjedésben alkotják a talajt az öntésföldek, melyek a Maros és Tisza öntésföldjeinek keverékét alkotják.

16. GÜLL VILMOS: *Agrogeológiai jegyzetek a Duna jobb partjáról s Újhartyán vidékéről.* 174—178. old.

A felvett terület Duna jobbparti részén legidősebb képződmény a Duna partján helyenként föltárt pannon agyag és homok, a melyet mindenütt a diluvium takar. A diluviális képződmények közül vörös babérces agyagot és löszöt találunk, helyenként azonban homok is van. Legnagyobb elterjedésű a lösz, a melynek elterjedési területein vályogos talajokat — minden változatban — találunk.

A Duna-Tisza közötti felvételi terület alapképződménye az agyagos kifejlődésű lösz, de legnagyobb felszíni elterjedése van a futóhomoknak. A lösz felső talaja vályogos, mészben szegény, kötött homok.

17. TIMKÓ IMRE: *A Pilishegység és a szentendre-isegrádi hegyvidék, továbbá a Duka-- Veresegyháza közötti dombvidék agrogeológiai viszonyai.* 179—188. old.

A terület talajviszonyai a változatos geológiai felépítés alapján szintén változatosak. A felső-triasdolomit mállási terméke erdőborította helyen feketés, homokos agyag, kopár helyen murvás. A megalodusosmészkő talaja vagy vörös agyag vagy pedig — erdős területen — fekete agyag. A hárshegyi-homokkő anyagának különfélesége, rétegeinek elhelyezkedése szerint különböző talajt szolgáltat. Uralkodó talajfélesége a világosszürke, néha sárgászöld. Általában sovány talajt ad. A kattiai emelet pectunculós rétegei és cyrenas agyaga meszes homokos vályogtalajt szolgáltatnak. Az alsó-mediterran képződmények felső talaja sötétbarna homokos agyag. Az eruptívus kőzetek el-mállásából különböző nyirokféleség keletkezik. A pannoniai rétegek jelentéktelen kiterjedésüknél fogva nem fontosak talajtani szempontból. A Duna bal partján diluviális homok és lösz van, mely utóbbi vályogtalajt ad. Futóhomok Vörösvár—Pilisesaba-tábor, Pilisszántó közötti részen, valamint a bal

parton sokkal nagyobb területen Szöd, Göd, Rátót, Bottyán, Kis-Szentmiklós és Veresegyháza határán található.

18. LIFFA AURÉL: *Jegyzetek Mátyás és Felsőgalla vidékének agrogeológiai viszonyaihoz*, 189—200. old.

A terület geológiai felépítésében résztvevő képződmények közül a dolomit és megalodusos mészkő, valamint az eocen és alsó-oligocen hárshegyi homokkő, nem adnak számításba vehető talajt. A felső-oligocen cyrenasrétegei agyagos, a pectunculussal rétegek pedig agyagoshomok felső talajt adnak. A szármátiemelet jellemző talajneve barna, humusban gazdag és mészkőtörmeléket tartalmazó homokos vályog, a mely azonban csak vékony réteget formál. Igen fontos szerepük van talajképzés szempontjából a pannoniai rétegeknek, melyeknek felső talaja kavicsos homokos agyag. A diluvium talajfélései a vályog, agyag, homok, kavicsos homokos agyag és kötőrmelékes vályog, az alluviumé pedig agyag, homok és mocsaras terület.

19. HORUSITZKY HENRIK: *Szempez és Nagylég környékéről*. 201—208. old.

A felvett terület legnagyobb részét alluvium teszi, de megtaláljuk itt a diluviális, sőt a pannoniai üledékeket is. Az előforduló talajfélések a következők: vályog, a lösznek felső talaja; homokos agyag vagy fekete agyag, mint egykori mocsarak maradványa és tőzeg.

20. DR. LÁSZLÓ GÁBOR: *Jelentés a magyar Kis-Alföld délnyugati részén 1905-ben eszközölt agrogeológiai fölvételi munkáról*. 209—211. old.

Agrogeológiai szempontból a felvett terület három részre osztható. Az első ezek közül a pándorfői fensík tájéka, melynek tetején pannoniai vasrozsdás kavics, szegélyét pedig pannoniai csillámos homok és lösz teszi. A lösz képezi a kapcsolatot a fensík és a mély sík tájéka között, a melynek területén a löszön kívül diluviális kavics van. E két területtől némileg eltér a «Tószög» tájéka, a melyen vályogos lösz s ez alatt diluviális kavics észlelhető. A löszre szürke agyag települ, a melyen a csapadékvizek időnként meggyűlnek, majd beszáradva sókivirágzás nyomait mutatják.

21. DR. LÁSZLÓ GÁBOR és dr. EMSZT KÁLMÁN: *Jelentés az 1905. év folyamán eszközölt geológiai tőzeg- és lápkutatásról*.

Az 1905-ik év folyamán megkezdett tőzegvizsgálatok Moson, Sopron, Vas, Győr és Komárom megyékben lettek foganatosítva. Ezen területek közül Moson, Sopron és Győr vármegyék határába esik legnagyobb kiterjedésű lápterületünk, a Hanyság, mely a Fertő medencéjének folytatása. Altalaja kavicsos durva diluviális homok, a melyen ó-alluviális agyagtakaró volt, de ma már csak szigetek gyanánt van meg. A tőzeg egy nagyobb nyugati és egy

kisebb keleti teknőben halmozódott fel. A nyugati tőzegterület valódi síkláp, mely ma már lecsapolt terület, tehát további tőzegképződés nincsen rajta. A tőzeg összetételében túlnyomóan a nád és sásfélések szerepelnek. Ugyanilyen összetételű a keleti tőzegterület is, mely a nyugatinál összefüggőbb, csakis egy helyen szakítja meg egy alluviális homokdomb.

Kisebb számos lápterületen kívül megemlíthetjük még Vas és Veszprém megyék határán elterülő Marcalságot, a melynek völgyében a tőzegterület három részben van elosztva.

v

TÁRSULATI ÜGYEK.

Szakülés.

1907. június 5.-én. — Elnök: dr. KOCH ANTAL.

Előadások:

1. Dr. VADÁSZ M. ELEMÉR «Adatok a fehérkőrösvidéki felső mediterrán ismeretéhez» címen bemutatja a Ribicéről (Hunyad m.) gyűjtött gazdag faunáról szóló előzetes jelentését. Az eddig erről a lelőhelyről ismert 21 fajjal szemben 127 fajt határozott meg, holott az anyagnak fele — apró csigák — még meghatározatlan. Az állatország minden osztálya képviselve van. Általános jellege a faunának korallzátonyi, bár típusos korallzátonyról a felső mediterránban hazánk területén már nem lehet szó. Különösen gyakori az *Amphistegina Lessonii* D'ORB. s a *Heterostegina costata* D'ORB.; a heliastréák és poritesek nagy tömegekben: cidaris tüskék. A bryozoomok közül különösen a *Cellepora globularis* BRONN. A brachiopodákat három cistella faj képviseli. Érdekesekek azonban a kagylók; a fúrókagylók minden féleségéből találunk alakokat: gastrochænák, lithodomusok, saxicavák, jouanetiák, modiolák. Gyakoriak az arcák, ostreák és pectenek. A csigák az egész faunának legnagyobb hányadát teszik. Szembetűnőleg hiányoznak ebből a faunából a rendes, megszokott felső mediterrán sekélytengeri nagy alakok. Az itt előforduló fajoknak 90%-a apró alak. Ez a körülmény az é.-galíciai mediterránnak sajátossága s UHLIG szerint a sekély, egyenletesen lapos fenékkal bíró tenger következménye; hiányzott ugyanis a vastaghéjú litoralis alakok egyik életfeltétele, az erős hullámverés. Ezt a felfogást a ribicei üledékek faunájára is vonatkoztathatjuk.

A fauna jellegéből biztosan meg lehet állapítani, hogy a ribicei rétegek a felső mediterránnak lajtamész-facieséhez tartoznak. Hasonló kifejlődésű, a lajtamésznek megfelelő, «korallós facies» van a grázi medencében, a melylyel a ribicei előfordulás jól egyeztethető.

Dr. KOCH ANTAL megjegyzi, hogy Lapugyon is vannak korallpadok. Ezek a lapugyi medence széle felé a kövületes kék agyagmárga közé vannak települve, mely utóbbi a mélyebb tengeri fáciest képviseli.

2. SCHRÉTER ZOLTÁN előadást tart a Gánt község (Fejérmegye) határában lévő timsósvízű kútról, mely a Vértes dolomitjának rögei közt többé-kevésbé medenceszerűleg települt kövületmentes fiatalabb harmadidőszaki képződményekből nyeri vizét. A víz timsótartalma a harmadidőszaki agyagban lévő pyrit és markasit